

≡ Eesti
≡ Kontsert

SOOLOÕHTU

Aile
sopran
Asszonyi

Toomas Kaldaru klaver

admirals

Eesti Kontserdi hooaja peatoetaja

admirals.group

N 4. DETSEMBER 2025 19.00 Tartu Ülikooli aula
L 6. DETSEMBER 2025 19.00 Estonia kontserdisaal

SOOLOÕHTU

Aile *sopran*
Asszonyi

Toomas Kaldaru klaver

Kontsert on järelkuulatav Klassikaraadio koduleheküljel.

KAVA

Giuseppe Martucci (1856–1909)

„La canzone dei ricordi“ / „Mälestuste laul“ *op.* 68b (1887), 31'
tekst: Rocco Emanuele Pagliara

1. „No... svaniti non sono i sogni“ / „Ei... unistused pole haihtunud“
2. „Cantava'l ruscello la gaia canzone“ / „Laulis oja rõõmsat viisi“
3. „Fior di ginestra“ / „Leetpõõsaõis“
4. „Su'l mar la navicella“ / „Üle mere laevuke“
5. „Un vago mormorio mi giunge“ / „Mulle kostub pehme sosin“
6. „Al folto bosco, placida ombria“ / „Lopsakasse metsa ja tüünesse varju“
7. „No... svaniti non sono i sogni“ / „Ei... unistused pole haihtunud“

Richard Wagner (1813–1883)

„Wesendonck Lieder“ / „Wesendoncki laulud“ *WWV* 91, 20'
tekst: Mathilde Wesendonck

1. „Der Engel“ / „Ingel“ (1857)
2. „Stehe still!“ / „Peatu!“ (1858)
3. „Im Treibhaus“ / „Kasvuhooones“ (1858)
4. „Schmerzen“ / „Valud“ (1857)
5. „Träume“ / „Unelmad“ (1857)

VAHEAEG

Robert Schumann (1810–1856)

„Frauenliebe und -leben“ / „Naise elu ja armastus“ *op.* 42 (1840), 25'
tekst: Adelbert von Chamisso

1. „Seit ich ihn gesehen“ / „Ajast, mil teda kohtasin“
2. „Er, der Herrlichste von allen“ / „Õilsaim, kauneim kõigist“
3. „Ich kann's nicht fassen, nicht glauben“ / „Ei suuda mõista, uskuda“
4. „Du Ring an meinem Finger“ / „Sõrmus minu sõrmes“
5. „Helft mir, ihr Schwestern“ / „Aidake mind, õekesed“
6. „Süßer Freund, du blickest“ / „Armas sõber, sa vaatad mind“
7. „An meinem Herzen, an meiner Brust“ / „Mu kaisus, mu südame ligi“
8. „Nun hast du mir den ersten Schmerz getan“ / „Nüüd tegid sa mul esmakordselt valu“

Alma Mahler (1879–1964)

Fünf Lieder / Viis laulu (1900–1901)

14'

1. „Die stille Stadt“ / „Vaikne linn“,
tekst: Richard Dehmel
2. „In meines Vaters Garten“ / „Mu isa aias“,
tekst: Otto Erich Hartleben
3. „Laue Sommernacht“ / „Suveöö sume“,
tekst: Otto Julius Bierbaum
4. „Bei dir ist es traut“ / „Sinuga on hea“,
tekst: Rainer Maria Rilke
5. „Ich wandle unter Blumen“ / „Ma kõnnin õiteväljal“,
tekst: Heinrich Heine

Giuseppe Martucci

„La canzone dei ricordi“

Tekst: Rocco Emanuele Pagliara

1. „No... svaniti non sono i sogni“

No... svaniti non sono i sogni, e cedo,
e m'abbandono a le carezze loro:
chiudo li occhi pensosi e ti rivedo
come in un nimbo di faville d'oro!

Tu mi soridi amabilmente, e chiedo
de' lunghi affanni miei gentil ristoro!
A le dolci lusinghe ancora io credo
al ricantar de le speranze in coro.

Ecco... io tendo le mani!
Ecco al rapito pensier
già tutto esulta, e un vivo foco
di sospir, di desio corre le vene!

Ma... tu passi ne l'aere, al par di lene
nuvola diliguante a poco a poco,
per lontano orizzonte ... indefinito!

2. „Cantava'l ruscello la gaia canzone“

Cantava'l ruscello la gaia canzone,
cantavano i rami la festa d'aprile.
O primavera, o fulgida stagione,
o bel tempo gentile!

Vagavan pe'l cielo falene lucenti,
vagavan su' prati, libando ogni fiore.
O primavera, o giorni sorridenti,
o bel tempo d'amore!

Avea carezze d'aliti ogni sentiero;
s'intrecciavano i cespi innamorati.
Oh... la pace fedel de la foresta!
Oh... il soave mistero!

Sovra'l mio volto palido,
sopra la bruna testa,

Giuseppe Martucci

„Mälestuste laul“

Tõlkija teadmata

1. „Ei... unistused pole haihtunud“

Ei... unistused pole haihtunud, ja ma
alistun
ning andun nende embusele:
sulen mõtlikud silmad ning näen sind
taas
kui kuldsädemete säras!

Sa naeratad mulle südamlikult ja ma
palun
helget puhkust oma kauakestvatest
muredest!
Usun taas neid magusaid meelepetteid
ja kooris kõlavaid lootusi.

Näe... ma sirutan käed su poole!
Juba kostub juubeldus
selle võluva mõtte peale
ja mu veene läbib igatsuse ja iha leek!...

Aga sina hõljud kui õrn pilv
mis aegamisi haihtub
kauge lõputu silmapiiri poole!

2. „Laulis oja röömsat viisi“

Laulis oja röömsat viisi,
oksad rökkasid, et saabunud aprill.
Oo, kevad, sa särav aastaaeg,
oo, sa kaunis, leebe aeg!

Säravad liblikad lendlesid taevas,
üle aasade, maitstes igast lillest.
Oo kevad, oo naerusuised päevad,
oo armastuse ilus aeg!

Iga rada paitas tiivalööki;
armunud põõsad põimused kokku.
Oh... metsa lõputu rahu!
oh... see magus saladus!

Mu kahvatule palgele,
mu tumedaile juustele,

candidi e profumati,
come nembo divino,
pioveano i petali del bianco spino!

Cantava'l ruscello la gaia canzone,
cantavan fra'rami melodiche voci.
O primavera, o rapida stagione,
o rei giorni veloci!

3. „Fior di ginestra“

„Fior di ginestra,
io sono lo scolar, voi la maestra.
Guardandovi nel volto tutto imparo:
voi la maestra siete, io lo scolaro!“

Così dicea la dolce serenata,
così dicea la serenata mesta...
Dunque, su'l volto mio,
imparasti l'oblío?

„Fior di viola,
sconsolata fra tutte è un'alma sola:
su'l suo sentier non brilla amor né
speme.
Vogliamo, o bella, far la strada insieme?“

Così dicea la dolce serenata,
così dicea la serenata mesta...

„Vogliamo, o bella, far la strada insieme?“

Ed ora... ove sei tu?
Vedi, son sola
e piango, e piango, e piango!

4. „Su'l mar la navicella“

Su'l mar la navicella,
vaga conchiglia nera,
fuggia, leggera e snella,
per la tranquilla sera.
Parea, come sospinta
da l'ala de'l disio,
e l'anima era vinta
da un infinito oblío.
Su'l nostro capo'l volo de li alcioni
e l'aleggiar de le brezze serene;

lumivalged ja lõhnavad,
nagu jumalik pühapaiste,
langesid õite kroonlehed – viirpuult!

Laulis oja rõõmsat viisi,
kõlasid helisevad hääled okste vahel.
Oo kevad, sa üürike aastaaeg,
oo kurvad ja kiirelt kaduvad päevad!

3. „Leetpõõsaõis“

„Leetpõõsaõis,
ma olen õpilane, ning Teie õpetaja:
õpin kõike, jälgides Te palet.
Teie õpetaja olete, ning mina õpilane!“

Nii kõlas kaunis serenaad,
nii kõlas kurb serenaad...
Kas siis minu palgeilt
õppisid sa unustust?

„Võõrasemaõis,
kõigi hulgas on üks õnnetu hing:
tema teel ei sära lootus ega armastus.
Kas kõnnime sel teel koos, mu kaunitar?“

Nii kõlas kaunis serenaad,
nii kõlas kurb serenaad...

„Kas kõnnime sel teel koos,
mu kaunitar?“

Ja kus oled sa küll nüüd?
Näe, olen üksinda
ja ma nutan, nutan, nutan!

4. „Üle mere laevuke“

Üle mere laevuke,
nagu must teokarp,
põgenes, kerge ja kiire,
läbi rahuliku õhtu.
Põgenes, nagu kantuna
kire tiibadel,
ning mu südant valdas
lõpmatut unustust.
Meie peade kohal lendasid jäälinnud

e mormoravan languide canzoni,
a' flutti in sen, fantastiche sirene.
Più vivo, in ogni stella,
c'era un folgore arcano:
fuggia la navicella,
su'l mar, lontan, lontano...

5. „Un vago mormorio mi giunge“

Un vago mormorio mi giunge: muta,
rimango ad origliare, e'l cor tremante
una dolce speranza risaluta.
Ahi, mi par di vederlo a me d'innate!
Ma'l mormorio che m'ha portato'l vento
è sussurro di rami e non d'amor!
L'inganno è già svanito d'un momento:
torno a piangere ancor!

Lambisce'l capo mio gentil carezza,
e mi riscote e turba i sensi miei:
de la sua man la tepida dolcezza
parmi sentir, come ne' giorni bei.
Ma l'aleggiar che'l crine m'a sfiorato
è carezza d'auretta e non d'amor!
L'inganno d'un istante è dileguato:
torno a piangere ancor!...

6. „Al folto bosco, placida ombria“

All' folto bosco, placida ombria,
ove sciogliemmo l'inno d'amore,
sempre ritorna l'anima mia,
triste, languente, ne'l suo dolore!
Ahi... più fedeli, forse,
le fronde serbano l'eco de' miei sospiri:
ancor, fra' rami, forse,
s'asconde la nota estrema de' miei deliri!

O dolce notte, o pallide stelle misteriose,
o profumi de l'aria, o malia de le rose!
Voi mi turbaste l'anima,
col vostro influsso arcano,
di novi desiderii in un tumulto strano!
Voi, ne' silenzi estatici di mite alba lunar,

ja puhus kerge tuuleõhk,
ning raugleid laule lahelaintele
sosisistasid imelised sireenid.
Igas tähekiires paistis
saladuslik sähvatus:
laevuke põgenes
üle mere, kaugele, kaugele...

5. „Mulle kostub pehme sosin“

Mulle kostub pehme sosin: vaikides
peatun ma ja kuulatan, ning mu värisevat
südant tervitab jälle magus lootus.
Ah, ma kui näeksin teda enda ees!
Kuid kahin, mille kandis minuni tuul,
on okste, mitte armastuse sosin!
See õhkõrn lootus on juba haihtunud...
ning ma nutan taas!

Mu pead riivab õrn paitus,
mind ehmatab see ning paneb värisema
hinge:
tema käe rahulikku soojust
justkui tunneksin, nagu kaunitel päevadel!
Kuid see puudutus, mis paitab mu juukseid,
on tuulekese, mitte armastuse hellitus!
Üürrike lootus on haihtunud...
ning ma nutan taas!

6. „Lopsakasse metsa ja tüünesse varju“

Lopsakasse metsa ja tüünesse varju,
kus kõlas meie armastuse hümn,
naaseb alati mu hing,
kurb ja kuhtuv oma valus!
Ah, ehk hoiavad kindlamalt
puuvõrad mu ohete kaja:
ehk peitub okste vahel
mu õnne viimne noot!

Oo magus öö, oo kahvatud saladuslikud
tähed,
oo lõhnav õhk, oo rooside võlu!
Kummalise ärevusega
muutis teie uute kirgede müstiline mõju
rahutuks mu hinge!

voi mi faceste piangere, voi mi faceste amar!

Occhi profondi e mistici
che vincer mi sapeste,
chi vi compose il fascino de la pupille
meste?
Ne'l petto ancor mi tremano le vostre
flamme ardeni;
v'ascolto ancora, o languidi sospiri,
o caldi accenti!
Ah! voi, ne l'incantesimo di bianca alba
lunar,
voi mi faceste piangere, voi mi faceste
amar!

7. „No... svaniti non sono i sogni“

No... svaniti non sono i sogni, e cedo
e m'abbandono a le tristezze loro:
chiudo li occhi pensosi, e ti rivedo
come in un nimbo di faville d'oro...

Ma tu passi ne laere ...
...dileguante ...
per lontano orizzonte indefinito!

Richard Wagner „Wesendonck Lieder“

Tekst: Mathilde Wesendonck

1. „Der Engel“

In der Kindheit frühen Tagen
hört ich oft von Engeln sagen,
die des Himmels hehre Wonne
tauschen mit der Erdensonne,

daß, wo bang ein Herz in Sorgen
schmachtet vor der Welt verborgen,
daß, wo still es will verbluten,
und vergehn in Tränenfluten,

Teie õrna kuuvalguse ekstaatilises
vaikuses,
teie pärast valan pisaraid, teie pärast
armastan!

Silmad nii sügavad ja saladuslikud,
mis oskasid mind võita,
kes lõi teie kurbade silmade lummuse?
Mu rinnus värisevad veelgi teie tulised
leegid;
ma kuulen teid veelgi, oo sumedad
ohked,
oo kirglikud sõnad!
Ah, teie, selles heleda kuupaiste
lummuses...
teie pärast valan pisaraid, teie pärast
armastan!

7. „Ei, unistused pole haihtunud“

Ei... unistused pole haihtunud, ja ma
alistan ning andun nende kurbusele:
sulen mõtlikud silmad ning näen sind
taas kui kuldsädemete säras...

Kuid sa heljud minema...
... vähehaaval...
kauge lõputu silmapiiri poole!

Richard Wagner „Wesendoncki laulud“

Tõlkinud Heli Mattisen

1. „Ingel“

Lapsepõlves kuulsin juttu:
inglid taevaõndsusesse
viivad südame, mis piinleb,
vaikselt varjab pisaraid.
Palve ainuüksi anub
maisest murest vabastust.
Ingel alla hõljub vaikselt,
minu hinge tõstab taeva.

daß, wo brünstig sein Gebet
einzig um Erlösung fleht,
da der Engel niederschwebt,
und es sanft gen Himmel hebt.

Ja, es stieg auch mir ein Engel nieder,
und auf leuchtendem Gefieder
führt er, ferne jedem Schmerz,
meinen Geist nun himmelwärts!

2. „Stehe still!“

Sausendes, brausendes Rad der Zeit,
Messer du der Ewigkeit;
leuchtende Sphären im weiten All,
die ihr umringt den Weltenball;
urewige Schöpfung, halte doch ein,
genug des Werdens, laß mich sein!

Halte an dich, zeugende Kraft,
Urgedanke, der ewig schafft!
Hemmet den Atem, stillt den Drang,
schweiget nur eine Sekunde lang!
schwellende Pulse, fesselt den Schlag;
Ende, des Wollens ew'ger Tag!
Daß in selig süßem Vergessen
ich mög alle Wonnen ermessen!

Wenn Aug' in Auge wonnig trinken,
Seele ganz in Seele versinken;
Wesen in Wesen sich wiederfindet,
und alles Hoffens Ende sich kündigt,
die Lippe verstummt in staunendem
Schweigen,
keinen Wunsch mehr will das Innre
zeugen:
erkennt der Mensch des Ew'gen Spur,
und löst dein Rätsel, heil'ge Natur!

3. „Im Treibhaus“

Hochgewölbte Blätterkronen,
Baldachine von Smaragd,
Kinder ihr aus fernen Zonen,
saget mir, warum ihr klagt?

Schweigend neiget ihr die Zweige,
malet Zeichen in die Luft,

2. „Peatu!“

Mühisev, kohisev ajaratas,
igaviku mõõtja,
peatu, vaigista sekundiks sundi,
et võiksin õndsust hinnata,
kui silm silma, hing hinge vajub.
Kõik lootus lõpeb, huuled vaikivad,
tunneb inimene igaviku jälge
ja lahendab püha looduse mõistatuse.

3. „Kasvuhoones“

Kõrged lehekroonid,
smaragd-baldahhiinid,
taimed kaugeilt radadelt,
miks te kaeblete?
Painutate vaikselt oksi,
tummalt kannatades
igatsedes embate tühjust,

und der Leiden stummer Zeuge
steiget aufwärts, süßer Duft.

Weit in sehndem Verlangen
breitet ihr die Arme aus,
und umschlinget wahnbefangen
öder Leere nicht'gen Gaus.

Wohl, ich weiß es, arme Pflanze;
ein Geschicke teilen wir,
ob umstrahlt von Licht und Glanze,
unsre Heimat ist nicht hier!

Und wie froh die Sonne scheidet
von des Tages leerem Schein,
hüllet der, der wahrhaft leidet,
sich in Schweigens Dunkel ein.

Stille wird's, ein säuselnd Weben
füllt bang den dunklen Raum:
schwere Tropfen seh ich schweben
an der Blätter grünem Saum.

4. „Schmerzen“

Sonne, weinest jeden Abend
dir die schönen Augen rot,
wenn im Meeresspiegel badend
dich erreicht der frühe Tod;

Doch erstehst in alter Pracht,
Glorie der düstren Welt,
du am Morgen neu erwacht,
wie ein stolzer Siegesheld!

Ach, wie sollte ich da klagen,
wie, mein Herz, so schwer dich sehn,
muß die Sonne selbst verzagen,
muß die Sonne untergehn?

Und gebieret Tod nur Leben,
geben Schmerzen Wonne nur:
O wie dank ich, daß gegeben
solche Schmerzen mir Natur!

meeldivalt lõhnate.
Ühte saatust jagame,
meie kodu pole siin.
Päike embab kannatajat,
vaikseks jääb ja raske pisar
hõljub lehe ääre peal.

4. „Valud“

Päike nutab igal õhtul
silmad punaseks.
Merepeeglis saab sind kätte
varajane surm.
Kuid sa tõused hiilguses
hommikul kui kangelane.
Ah, kuis peaksin kaeblema,
peab siis päike vajuma?
Käsutab siis surm meil elu?
Annab õndsust valu vaid?
Loodust tänan, et ta mulle
annab tunda sellist valu.

5. „Träume“

Sag, welch wunderbare Träume
halten meinen Sinn umfängen,
daß sie nicht wie leere Schäume
sind in ödes Nichts vergangen?

Träume, die in jeder Stunde,
jedem Tage schöner blühn,
und mit ihrer Himmelskunde
selig durchs Gemüte ziehn!

Träume, die wie hehre Strahlen
in die Seele sich versenken,
dort ein ewig Bild zu malen:
Allvergessen, Eingedenken!

Träume, wie wenn Frühlingssonne
aus dem Schnee die Blüten küßt,
daß zu nie geahnter Wonne
sie der neue Tag begrüßt,

Daß sie wachsen, daß sie blühen,
träumend spenden ihren Duft,
sanft an deiner Brust verglühen,
und dann sinken in die Gruft.

Robert Schumann „Frauenliebe und -leben“

Tekst: Adelbert von Chamisso

1. Seit ich ihn gesehen,
glaub' ich blind zu sein;
wo ich hin nur blicke,
seh' ich ihn allein;
Wie im wachen Traume
schwebt sein Bild mir vor,
taucht aus tiefstem Dunkel,
heller nur empor.

Sonst ist licht- und farblos
alles um mich her,
nach der Schwestern Spiele
nicht begehrt' ich mehr,
möchte lieber weinen,
still im Kämmerlein;

5. „Unelmad“

Ütle, mis imelised unelmad
kõidavad mu meeli,
et nad tühjusesse ei kao vahuna?
Mis imelised unelmad on need,
mis igal tunnil
õndsalt südant läbivad,
säravad ja hinge vaovad
unustades, suudeldes
nagu kevadpäike õisi.
Aimamatu õndsusega,
tervitades päeva uut,
õilmitsevad, lõhnavad
õrnalt sinu rinnal,
aegamööda kustuvad
ja siis hauda vajuvad.

Robert Schumann „Naise elu ja armastus“

Tõlkinud Heli Susi

1. Ajast, mil teda kohtasin
olen kui pime.
Kuhu ma ka ei vaataks –
näen üksnes teda.
Ärkvel olles kui unenäos
kangastub mulle ta kuju,
sügavast hämarusest
säravalt tõuseb mu ette.

Ei valgust, ei värvi muud
enam ole mu ümber.
Õdede ajaviited
enam ei meelita mind.
Vaikselt, vaid omaette,
ma tahaksin nutta.

seit ich ihn gesehen,
glaub' ich blind zu sein.

2. Er, der Herrlichste von allen

wie so milde, wie so gut!
Holde Lippen, klares Auge,
heller Sinn und fester Muth.

So wie dort in blauer Tiefe,
hell und herrlich, jener Stern,
also er an meinem Himmel,
hell und herrlich, hehr und fern.

Wandle, wandle deine Bahnen;
nur betrachten deinen Schein,
nur in Demuth ihn betrachten,
selig nur und traurig sein!

Höre nicht mein stilles Beten,
deinem Glücke nur geweiht;
darfst mich niedre Magd nicht kennen,
hoher Stern der Herrlichkeit!

Nur die Würdigste von allen
darf beglücken deine Wahl,
und ich will die Hohe segnen,
viele tausend Mal.

Will mich freuen dann und weinen,
selig, selig bin ich dann,
sollte mir das Herz auch brechen,
brich, o Herz, was liegt daran.

3. Ich kann's nicht fassen, nicht glauben

es hat ein Traum mich berückt;
wie hätt' er doch unter allen
mich Arme erhöht und beglückt?

Mir war's, er habe gesprochen:
ich bin auf ewig dein –
mir war's – ich träume noch immer,
es kann ja nimmer so sein.

Sest hetkest, kui kohtasin teda,
olen kui pime.

2. Öilsaim, kauneim kõigist

kuis on ta nii malbe, nii hea!
Need õilsad huuled, kirgas vaade,
helge ja siiski nii kindel meel!

Nagu seal sügavsinises taevas
kaunilt helendab täht,
nii minu südames särab tema –
taevalik, üllas, kauge ja kiirgav.

Rända, rända oma radu,
las mina vaid vaatlen su helki,
vaatan, õnnetu õnnelik,
midagi nõudmata.

Ära kuula mu hääletut palvet,
sinule õnne ma palun vaid.
Sina, kõrge taevane täht,
ära mind madalat märkagi.

Ei, las pälvib õnne olla sinu väljavalitu
vaid kõige õilsam neidude seast!
Ja mina siis ülistan teda üllast,
ülistan tuhandeid kordi!

Rahul olen ja õnnelik siis,
ja kui mu süda ka murduks,
Murdugu pealegi,
mis sest siis on...

3. Ei suuda mõista, uskuda,

see saab ju olla vaid uni –
kuis ta küll kõikide teiste seast
just mind nii ülendas, õnnestas?

Mulle näib, nagu oleks ta öelnud:
„Ma olen igavesti sinu!“
Küllap ma ikka veel näen und –
see ju ei saanud nii olla!

O laß im Traume mich sterben,
gewieget an seiner Brust,
den seligsten Tod mich schlürfen
in Thränen unendlicher Lust.

4. Du Ring an meinem Finger

mein goldenes Ringelein,
ich drücke dich fromm an die Lippen,
dich fromm an das Herze mein.

Ich hatt' ihn ausgeträumet,
der Kindheit friedlich schönen Traum,
ich fand allein mich, verloren
im öden, unendlichen Raum.

Du Ring an meinem Finger,
da hast du mich erst belehrt,
hast meinem Blick erschlossen
des Lebens unendlichen, tiefen Wert.

Ich will ihm dienen, ihm leben,
ihm angehören ganz,
hin selber mich geben und finden
verklärt mich in seinem Glanz.

Du Ring an meinem Finger,
mein goldenes Ringelein,
ich drücke dich fromm an die Lippen,
dich fromm an das Herze mein.

5. Helft mir, ihr Schwestern,

freundlich mich schmücken,
dient der Glücklichen heute mir,
windet geschäftig
mir um die Stirne
noch der blühenden Myrte Zier.

Als ich befriedigt,
freudigen Herzens,
sonst dem Geliebten im Arme lag,
immer noch rief er,
Sehnsucht im Herzen,
ungeduldig den heutigen Tag.

Oh las mind ses õndsas unelmas surra,
rõõmujoovastuses
ta käte vahel
igavest unustust juua.

4. Sa kuldne sõrmus

mu sõrmes,
harduses huultele surun sind,
surun südamele!

Möödas olid juba
mu lapseea rahulised päevad,
üksi olin ja kaotanud enda
ilmaruumi lõputus tühjuses.

Sina aga, sõrmus mu sõrmes,
avasid pilgu mul nägema
elu igavest
otsatut aaret.

Temale tahan ma elada, teenida teda,
temale kuuluda täiesti,
ülени anda end ära – ja siis leida end taas
tema kiirguses kirkastunu...

Sa kuldne sõrmus
mu sõrmes,
harduses huultele surun sind,
surun südamele!

5. Aidake mind, õekesed

ehtige mind,
teenige täna mind, õnnelikku,
laubale mulle
pärjaks põimige
õitsvaid mirdioksi!

Kui mina,
täis rahu ja rõõmu,
puhkasin armsama käte vahel,
siis tema, igatsus hinges,
kärtsitult ootas,
et kord juba saabuks tänane päev.

Helft mir, ihr Schwestern,
helft mir verscheuchen
eine thörichte Bangigkeit;
daß ich mit klarem
Aug' ihn empfangen,
ihn, die Quelle der Freudigkeit.

Bist, mein Geliebter,
du mir erschienen,
giebst du mir, Sonne, deinen Schein?
Laß mich in Andacht,
laß mich in Demuth,
laß mich verneigen dem Herren mein.

Streuet ihm, Schwestern,
streuet ihm Blumen,
bringet ihm knospende Rosen dar.
Aber euch, Schwestern,
grüß' ich mit Wehmuth,
freudig scheidend aus eurer Schaar.

6. Süßer Freund, du blickest

mich verwundert an,
kannst es nicht begreifen,
wie ich weinen kann;
laß der feuchten Perlen
ungewohnte Zier
freudig hell erzittern
in dem Auge mir.

Wie so bang mein Busen,
wie so wonnevoll!
Wüßt ich nur mit Worten,
wie ich's sagen soll;
komm und birg dein Antlitz
hier an meiner Brust,
will ins Ohr dir flüstern
alle meine Lust.

Weißt du nun die Tränen,
die ich weinen kann,
sollst du nicht sie sehen,
du geliebter Mann?
Bleib an meinem Herzen,
fühle dessen Schlag,

Aidake üle mind, õekesed,
lapsikust kartusest
südames,
et ma selginenud pilgul
vaataksin temale vastu,
oma rõõmude lättele.

Kas oled sa, armsaim,
tõesti nüüd ilmunud mulle,
Kas kingid sa, päike,
mulle oma kuldse paiste?
Las mind siis harduses, malbel meelel,
kummarduda oma isanda ees!

Puistake, õekesed,
lilli ta teele,
tooge tal roose puhkevaid!
Mina teid, õekesed,
nukralt nüüd hüvasti jätan,
rõõmsalt lahkudes teie seast!

6. Armas sõber,

sa imestunult vaatad mind,
ei mõista sa,
miks peaksin praegu nutma.
Armsaim,
las ehib pisarapärilite läik
see ainus kord
täna mu rõõmsaid silmi!

Ah, nii pilgeni täis õnne
ja kartust on süda mul –
kui ma vaid suudaksin
seda sõnades öelda!
Tule, peida oma pale
minu rinnale,
et kõrva sisse sul
sosistan oma saladuse...

Nüüd, kus sa tead,
miks pisar mu laugel,
ära neid
enam vaata;
jää, kallim,
mu ligi

daß ich fest und fester
nur dich drücken mag.

Hier an meinem Bette
hat die Wiege Raum,
wo sie still verberge
meinen holden Traum;
kommen wird der Morgen,
wo der Traum erwacht;
und daraus dein Bildnis
mir entgegen lacht.

7. An meinem Herzen, an meiner Brust

Du meine Wonne, du meine Lust!
Das Glück ist die Liebe, die Lieb' ist das
Glück,
ich hab' es gesagt und nehm's nicht
zurück.
Hab' überschwenglich mich geschätzt,
bin übergücklich aber jetzt.
Nur die da säugt, nur die da liebt
das Kind, dem sie die Nahrung giebt;
nur eine Mutter weiß allein,
was lieben heißt und glücklich sein.
O, wie bedaur' ich doch den Mann,
der Mutterglück nicht fühlen kann!
Du lieber, lieber Engel, du,
du schauest mich an und lächelst dazu!
An meinem Herzen, an meiner Brust,
du meine Wonne, du meine Lust!

8. Nun hast du mir den ersten Schmerz getan

der aber traf.
Du schläfst, du harter, unbarmherz'ger
Mann,
den Todesschlaf.

Es blicket die Verlass'ne vor sich hin,
die Welt ist leer.
Geliebet hab' ich und gelebt, ich bin
nicht lebend mehr.

Ich zieh' mich in mein Inn'res still zurück,
der Schleier fällt,

ja kuula vaid
mu südame tukset..

Siin mu voodi kõrval
on hälli jaoks koht –
sinna ma peidan
oma magusa ootuse.
Küll tuleb päev,
mil ootus täitub ja
sinu väike teisik
mulle sealt vastu vaatab.

7. Mu kaisus, mu südame ligi

on minu õndsus ja rõõm!
Armastuses on õnn, armastus ongi õnn,
nii on ja nii jääb!
Pidasin end ennegi väga õnnelikuks,
kuid alles nüüd olen õnnelik.
Vaid tema, kes last imetab ja teda
armastab, Last, kellele ta toitu annab,
vaid ema ainsana teab,
mis tähendab armastada ja õnnelik olla.
Oh vaesed mehed, mul hale on teist,
sest emarõõmu te tunda ei saa!
Sa mu armas, armas pisike ingel,
vaatad mulle otsa, naeratus suul...
Mu kaisus, mu südame ligi
on minu õndsus ja rõõm!

8. Nüüd tegid sa mul esmakordselt valu,

see tabas otse südamesse mind!
Sa magad, sa julm ja armutu mees,
igavest surmaund.

Hüljatud naisel on silmad maas,
maailm on tühi.
Ma tunda sain armastust ja elu –
nüüd elu on möödas.

Ma pöördun vaikselt iseendasse,
loor langeb ette.

da hab' ich dich und mein verlornes
Glück,
du meine Welt!

Alma Mahler „Fünf Lieder“

1. „Die stille Stadt“

Tekst: Richard Dehmel

Liegt eine Stadt im Tale,
ein blasser Tag vergeht.
es wird nicht lange dauern mehr,
bis weder Mond noch Sterne
nur Nacht am Himmel steht.

Von allen Bergen drücken
nebel auf die Stadt,
es dringt kein Dach, nicht Hof noch Haus,
kein Laut aus ihrem Rauch heraus,
kaum Türme noch und Brücken.

Doch als dem Wanderer graute,
da ging ein Lichtlein auf im Grund
und durch den Rauch und Nebel
begann ein leiser Lobgesang
aus Kindermund.

2. „In meines Vaters Garten“

Tekst: Otto Erich Hartleben

In meines Vaters Garten –
blühe mein Herz, blüh auf –
in meines Vaters Garten
stand ein schattender Apfelbaum –
Süßer Traum –
stand ein schattender Apfelbaum.

Drei blonde Königstöchter –
blühe mein Herz, blüh auf –
drei wunderschöne Mädchen
schliefen unter dem Apfelbaum –
Süßer Traum –
schliefen unter dem Apfelbaum.

Seal ma leian veel sind ja oma kaotatud
õnne.
Sa olid mu elu!

Alma Mahler „Viis laulu“

1. „Vaikne linn“

Tõlkinud Karin Andrekson

Oru põhjas puhkab linn,
päev kahvatu seal hääbub,
ei lähe enam kaua,
kui ei kuud, ei tähti taevalael,
on vaid öö, mis katab maad.

Kõikjalt mägedelt
vajub udu linna peale,
enam paista katus ega õu, ei maja,
ainult vaikus hingab uduvines,
vaevu näha torne, sildu.

Ent siis kui rändurisse puges hirm,
süttis äkki oru sügavuses valgus
ja läbi halli uduvine
kostus tasane ja vaikne
laste kiidulaul.

2. „Mu isa aias“

Tõlkinud Karin Andrekson

Mu isa aias –
rõõmusta, mu süda, oh, rõõmusta –
mu isa aias
kasvas viluvarjus õunapuu –
Mis magus uni –
kasvas viluvarjus õunapuu.

Kolm valgepäist printsessi –
rõõmusta, mu süda, oh, rõõmusta –
kolm imekaunist neidu
õunapuu all magasid –
Mis magus uni –
õunapuu all magasid.

Die allerjüngste Feine –
blühe mein Herz, blüh auf –
die allerjüngste Feine
blinzelte und erwachte kaum. –
Süßer Traum –
blinzelte und erwachte kaum.

Die zweite fuhr sich übers Haar –
blühe mein Herz, blüh auf –
sah den roten Morgentraum. –
Süßer Traum –

Sie sprach: Hört ihr die Trommel nicht –
blühe mein Herz, blüh auf! –
Süßer Traum –
hell durch den dämmernden Traum?

Mein Liebster zieht in den Kampf –
blühe mein Herz, blüh auf! –
Mein Liebster zieht in den Kampf hinaus,
küsst mir als Sieger des Kleides Saum –
Süßer Traum –
küßt mir des Kleides Saum!

Die dritte sprach und sprach so leis –
blühe mein Herz, blüh auf! –
Die dritte sprach und sprach so leis:
Ich küsse dem Liebsten des Kleides
Saum. –
Süßer Traum –
ich küsse dem Liebsten des Kleides
Saum. –

In meines Vaters Garten –
blühe mein Herz, blüh auf! –
In meines Vaters Garten
steht ein sonniger Apfelbaum –
Süßer Traum –
steht ein sonniger Apfelbaum!

Kolmest kaunitarist noorim –
rõõmusta, mu süda, oh, rõõmusta –
kolmest kaunitarist noorim
silmi pilgutas ja vaevu virgus –
Mis magus uni –
silmi pilgutas ja vaevu virgus.

Teine tõmbas käega üle juuste –
rõõmusta, mu süda, oh, rõõmusta –
nägi aovalgust helendavat –
Mis magus uni –

Ta rääkis: Kas te ei kuule trumme –
rõõmusta, mu süda, oh, rõõmusta –
Mis magus uni –
läbi koidupuna mürtsumas?

Mu kallim võitlusesse läheb –
rõõmusta, mu süda, oh, rõõmusta –
Mu kallim võitlusesse läheb,
mu seeliku äärt ta võitjana suudleb –
Mis magus uni –
mu seeliku äärt ta suudleb!

Kolmas rääkis väga vaikselt –
rõõmusta, mu süda, oh, rõõmusta –
Kolmas rääkis väga vaikselt:
kuue äärt kallimal ma suudlen –
Mis magus uni –
kuue äärt kallimal ma suudlen.

Mu isa aias –
rõõmusta, mu süda, oh, rõõmusta –
mu isa aias
kasvab päiksepaistel õunapuu –
Mis magus uni –
kasvab päiksepaistel õunapuu.

3. „Laue Sommernacht“

Tekst: Otto Julius Bierbaum

Laue Sommernacht: am Himmel
stand kein Stern, im weiten Walde
suchten wir uns tief im Dunkel,
und wir fanden uns.

Fanden uns im weiten Walde
in der Nacht, der sternenlosen,
hielten staunend uns im Arme
in der dunklen Nacht.

War nicht unser ganzes Leben
so ein Tappen, so ein Suchen?
Da: in seine Finsternisse
Liebe, fiel dein Licht.

4. „Bei dir ist es traut“

Tekst: Rainer Maria Rilke

Bei dir ist es traut:
zage Uhren schlagen
wie aus weiten Tagen.
Komm mir ein Liebes sagen –
aber nur nicht laut!

Ein Tor geht irgendwo
draußen im Blütentreiben.
Der Abend horcht an den Scheiben.
Laß uns leise bleiben:
keiner weiß uns so!

5. „Ich wandle unter Blumen“

Tekst: Heinrich Heine

Ich wandle unter Blumen
und blühe selber mit;
ich wandle wie im Traume
und schwanke bei jedem Schritt.

O, halt mich fest, Geliebte!
Vor Liebestrunkenheit
Fall' ich dir sonst zu Füßen,
und der Garten ist voller Leut'.

3. „Suveöö sume“

Tõlkinud Karin Andrekson

Suveöö sume: taevas
tähitu, sügaval metsas
pimeduses ekslesime,
teineteist leidsime.

Me kokku saime
tähtedeta öös,
me teineteist embuses hoidsime
tol pimedal ööl.

On olnud ehk kogu me elu
üks lõputu otsing?
Kui äkki pimedusse armastus
tõi oma valguse.

4. „Sinuga on hea“

Tõlkinud Karin Andrekson

Sinuga on hea:
arglikult kellad löövad
nagu kaugetel aegadel.
Tule, räägi mulle armastusest –
aga ainult sosinal!

Väljas kääksub aiavärv,
tuul õietolmu keerutab.
Õhtu aknast sisse piilub.
Olgem vakka,
nii et keegi meist ei tea!

5. „Ma kõnnin õiteväljal“

Tõlkinud Karin Andrekson

Kõnnin õiteväljal ma
ja õitsen ühes nendega.
Kõnnin seal kui unenäos
oma vankuval sammul.

Oh, hoia mind, mu armsam!
Sest muidu armastusest joobnuna
langen sinu jalge ette,
ja rahvast tulvil on kogu aed.

19. sajandi teisel poolel Napolis ja Bolognas tegutsenud **Giuseppe Martucci** elas lühikest, ent intensiivset elu. Ta oli helilooja, rahvusvahelise kuulsusega pianist, keda imetlesid näiteks Liszt ja Rubinstein, ent ka suurepärane dirigent ning Liceo Musicale di Bologna kompositsiooniõppejõud.

Ta omandas muusikahariduse Napoli konservatooriumis klaveri ja kompositsiooni alal ning alustas 15-aastasena kontsertpianisti karjääri. 1881. aastast hakkas ta tegelema dirigeerimisega ja aitas panna aluse uuele püsivalt tegutsevale sümfooniaorkestrile Napolis, mille kaudu tutvustas mitmete oluliste Põhja-Euroopa heliloojate loomingut, eriti Brahmsi ja Wagnerit, tuues esmakordselt itaalia publikuni viimase „Tristani ja Isolde“. 1886. aastal asus ta elama Bolognasse, kus tema 16 aastat kestnud mitmekülgne muusikutegevus Liceo Musicale di Bologna juures on andnud põhjust nimetada seda kõrgajaks kõnealuse linna muusikaajaloos.

Martucci komponistkarjääri algusaeg kulges paralleelselt tema pianistitegevusega – autori 44 esimest oopust kuuluvad romantilise klaverimuusika valdkonda. Hiljem, kui ta aktiivsest interpreedikarjäärist taandus, lisandusid tema loomingu nimekirja kaks sümfooniat ja klaverikontserti, rida lühemaid orkestripalu ja kammerteoseid.

Martucci loomingut teeb omas ajaruumis ebatavaliseks see, et ta ei kirjutanud oopereid, mis olid itaalia romantismiaja muusika visiitkaartiks. Küll aga pöördus ta hääle ja sümfooniaorkestri poole tema kaasmaalaste poolt viljelemata žanris, nimelt orkestrisaatega vokaaltsükli nimega „**La canzone dei ricordi**“ („**Mälestuste laul**“, 1898). Algselt kirjutab Martucci teose siiski häälele ja klaverile (1887). Laulutsükli aluseks on helilooja lähedase sõbra Rocco Emanuele Pagliara (1856–1914) luuleread, mis on rüütatud muusikas wagnerlikult lopsakasse harmooniasse. Tsükkel koosneb seitsmest osast, mille ümber loovad raami unelmataolisest atmosfäärist kantud algus- ja lõpulaul. „Mälestuste laulu“ intensiivne lüüriline väljenduslaad viitab, et Martucci oleks võinud olla ka võimekas ooperihelilooja, kui ta oleks seda vaid soovinud. Teose pühenduse pälvis itaalia metsosopran Alice Barbi.

Richard Wagner on jätnud Euroopa muusikakultuuri jälje ooperikomponisti ja -reformatorina, ent ka dirigendi, muusikaajakirjaniku, libretisti ja teatriteoretikuna. Väljaspool ooperižanri on kontserdi-praktikasse kinnistunud vaid kaks Wagneri teost: orkestri-pala „Siegfriedi idüll“ ja **laulutsükkel „Wesendonck Lieder“**. Viimane põhineb helilooja hingesugulase ja muusa Mathilde Wesendoncki

(1828–1902) luuletekstidel, mida võib stiililt võrrelda Franz Schuberti lemmikpoeedi Wilhelm Mülleri loominguga. Laulutsükkel on loodud aastatel 1857–1858, mil Wagner peatus koos oma abikaasa Minnaga Zürichis Wesendonckide abielupaari poolt neile üüritud suvemajas. Neil aastail tegeles Wagner ooperi „Tristan ja Isolde“ loomisega, nimetades kaht laulu („Träume“ ja „Im Treibhaus“) „Wesendonck-tsüklist“ ettevalmistavateks harjutusteks kõnealusele ooperile – „Träume“ muusikalised ideed jõudsid ooperi teise vaatuse armastusduetti ning „Im Treibhaus“ sai aluseks kolmanda vaatuse prelüüdile. Nii ooperisse kui ka laulutsükli valas autor oma hingevalu võimatu suhte pärast Mathilde Wesendonckiga. Ehkki Mathildegi armastas Wagnerit, keeldus ta siiski oma abikaasat maha jätmast ning helilooja keelatud kirk leidis väljenduse muusikas. Suurtest tunnetest ja igatsusest kantud „Wesendoncki laulud“ on välja peetud autorile omases hilisromantilisises helikeeles, olles tulvil kromatismidest küllastatud harmooniaid.

Algselt häälele ja klaverile loodud „Wesendoncki laulud“ (tookord pealkirja all „Viis laulu naishäälele“) kõlasid esiettekandes 30. juulil 1862 Mainzis Emilie Genasti ja Hans von Bülowi poolt. Esmaväljaandes polnud Mathilde Wesendoncki nime sõnade autorina mainitud – see sai avalikuks alles pärast naise surma

1902. aastal. Ühe laulu („Träume“) seadis Wagner ka orkestrile, et esitada seda Mathilde akna all tema sünnipäeval, 23. detsembril 1857. Teised laulud orkestreeris hiljem Wagneri muusikale spetsialiseerunud dirigent Felix Mottl (1856–1911).

Saksa romantismiajastu *Lied*'i-meistri **Robert Schumanni** loomingulisse pärandisse kuulub ligi 300 soololaulu, millest suur osa valmis üheainsa aasta jooksul – just sellel, 1840. aastal, sai ta seadusliku õiguse naida oma väljavalitu Clara Wieck, kellega abiellumist oli pikka aega takistanud neiu isa vastuseis. Kui Schumann veel 1839. aastal tähendas, et ta pole oma laule, mis ta instrumentaalpalade kõrval on loonud, kunagi suureks kunstiks pidanud, siis aasta hiljem muutis ta arvamust: „Milline nauding on kirjutada häälele! Kuidas kõik minus pulbitseb ja otsib väljapääsu!“

Helilooja „laulu-aastasse“ kuulub üks tema väljapaistvamaid vokaaltsükkeid „**Frauenliebe und -leben**“ („**Naise elu ja armastus**“) **op. 42**, mille aluseks on prantsuse-saksa botaaniku ja poeedi Adelbert von Chamisso (1781–1838) luuleread. Vanast aadlisuguvõsast pärit Chamisso emigreerus lapsena Prantsuse revolutsiooni eest Saksamaale, osales aastail 1815–1818 loodusteadlasena

ümbermaailmareisil ning tegutses seejärel Berliini botaanikaia juhatajana. Oma päevatöö kõrvalt kirjutas ta luuletusi, millest mitmed kõnelevad keskklassi naiste elust. 1830. aastal valminud luuletsükli „Frauenliebe und -leben“ lõi 40-aastane poeet oma noorele pruudile mõeldes ning kuigi neid värssse on kasutanud nii mõnedki heliloojad, õilistas Chamisso luuletusi oma kauni muusikaga just Robert Schumann, kellel seisis laule luues silme ees tema muusa ja noor abikaasa Clara. Kuigi „Naise elu ja armastuse“ teksti ja muusika autorid olid mõlemad mehed, on laulud esitatud naise vaatevinklist – tsükli kaheksa laulu kirjeldavad naise elu erinevaid etappe: tema armumist, abiellumist, lapseootust, emarööme ja lesepõlve valu. (Schumann jättis tsüklist välja Chamisso viimase luuletuse, kus vanaemaks saanud naine räägib lapselapsele oma elu rõõmudest ja muredest.) Helilooja toetab vokaalpartiisid väga tekstitudliku klaverisaatega; kaalukat rolli omavad sealjuures instrumentaalsed proloogid ja epiloogid, mis loovad emotsionaalse õhustiku või annavad luuleridadele tabava muusikalise järeilmõtte.

Aastal, mil Clara Robertiga abiellus, tähendas naine oma päevikusse: „Mõte, et ühel päeval võin ta kaotada, ajab mu meeletäiesti segadusse – kaitsku taevast sellise ebaõnne eest, mida ma ei suudaks taluda.“ Traagilisel kombel

kaotas Clara oma abikaasa vaid 16 aastat kestnud abielu järel – 1854. aastal paigutati Robert pärast enesetapukatset vaimuhaiglasse, kus ta pikkamisi häabus ja 1856. aastal suri.

Alma Mahler oli karismaatiline, andekas ja võluv naine, kes lummas mitmeid loomeinimesi: ta oli abielus Gustav Mahleri, arhitekt Walter Gropiuse ja kirjanik Franz Werfeliga ning romantilistes suhetes oma kompositsiooniõpetaja Alexander von Zemlinsky ja kunstnik Oskar Kokoschkaga. Alma kuvand muusana on jätnud tagaplaanile tema rolli isikupärase ja paljutöotava heliloojana, kes lõi sadakond laulu (säilinud on 16), instrumentaalpalu ja tegi algust ooperi kirjutamisega. Astudes 1902. aastal abiellu endast parkümmend aastat vanema, Viini Õukonnaooperi juhi auväärset positsioonil oleva Gustav Mahleriga, loobus Alma mehe nõudmisel oma kunstilistest ambitsioonidest, Gustav oli veendunud, et nende abielus saab olla vaid üks helilooja. Nii sai Almast ema, toetav abikaasa ja oma mehe nootide kopeerija.

Gustav ei tundnud naise varase loomingu vastu mingit huvi – vähemalt aastani 1910, mil nende abielu sattus pärast lapsekaotust ja Alma armusuhet Walter Gropiusega kriisi. Ta pöördus nõu saamiseks psühhoanalüütik Sigmund Freudi poole, kes soovitas naise

tagasivõitmiseks tema loomingulisi püüdlusi respektierida. Alles siis süüvis Gustav abikaasa loomingusse ja aitas trükki toimetada **viis laulu** (1900–1901), mis Alma enne nende abiellumist oli kirjutanud. Ühtlasi organiseeris ta nende ettekanded Viinis (1910) ja New Yorgis (1911), mis võeti väga soojalt vastu. Arnold Schönberg, kes kuulis laule Viinis, kirjutas Almale: „Kahju, et te seda tööd ei jätkanud. See oleks kindlasti kuhugi viinud.“

Viis laulu peegeldavad noore naiselilooja impulsiivset tunde- ja mõttemaailma, peent harmooniataju, suurt tekstitundlikkust ning tema muusikaliste eeskujude – Zemlinsky ja Wagneri – mõju. Luuletajate valik (nende seas tema lemmikautor Richard Dehmel ja Rainer Maria Rilke) näitab tema avarat kirjanduslikku maitset. Laulude keskse teemana tõuseb esile armastus, mis ilmneb erinevates vormides: intiimse ja sensuaalsena („Laue Sommernacht“), ekstaatilisena („Ich wandle unter Blumen“) või varjatud kujul („Bei dir ist es traut“). Viis laulu on elav tõestus Alma helilooja potentsiaalidest, mis jäi välise surve ja eluolukordade tõttu välja arendamata.

Evelin Kõrvits

Foto: Marie Cecile Thijs

Aile Asszonyi on eesti dramaatiline sopran, keda kuuleb laulmas Euroopa juhtivates ooperimajades ja festivalidel. Ta on lõpetanud Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Amsterdami Ooperistuudio ning Carlo Bergonzi eraakadeemia Itaalias. Ta on kuninganna Elisabethi konkursi laureaat (2004, Belgia), olles samas võitnud konkursi toetajate auhinna (Prix des Donateurs du Concours Reine Elisabeth). Teda on pärjatud ka mitmete preemiatega Eestis, nende seas Eesti teatri aastaauhind (2009 ja 2012) ja Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapremia (2023).

Asszonyi alustas lauljakarjääri Eesti Filharmoonia Kammerkooris ja debüteeris ooperilaval Despina rollis (Mozarti „Cosi fan tutte“). Enne dramaatilise soprani rollide poole pöördumist kehastas ta selliseid tegelaskujusid nagu Adina (Donizetti „L'elisir d'amore“), Maria (Donizetti „Maria Stuarda“), Fiordiligi (Mozarti „Cosi fan tutte“), Violetta (Verdi „La traviata“), Mimi (Puccini „La bohème“) ja nimiosi Verdi ooperites „Aida“ ja „Manon Lescaut“.

Tema praegune repertuaar hõlmab suuri dramaatilise soprani rolle: Elektra (Straussi „Elektra“), Abigail (Verdi „Nabucco“), Turandot (Puccini „Turandot“) ja Katerina Izmailova (Šostakovitsi „Leedi Macbeth Mtsenski maakonnast“) ning Wagneri rolle, nagu Isolde („Tristan ja Isolde“), Brünnhilde („Valküürid“, „Siegfried“) ja Senta („Lendav Hollandlane“). Ta on osalenud mitmetel maailma esiettekannetel, sealhulgas Isidora Žebeljani ooperites „Zora D“ ja „Dve glave i devojka“ ning Sofia Gubaidulina oratooriumis „Über Liebe und Hass“.

Asszonyi on teinud koostööd dirigentidega nagu Neeme ja Paavo Järvi, Tõnu Kaljuste, Olari Elts, Arvo Volmer, Donald Runnicles ja Sebastian Weigle ning lavastajatega nagu Stefan Herheim, Claus Guth, Hans Nieuwenhuis ja Peter Konwitschny. Ta on esinenud regulaarselt Eesti Rahvusooperis

ning astunud üles Vanemuise teatris, Nargen Operas ja paljudel Euroopa lavadel: Leedus, Lätis, Sienas, Frankfurdis, Berliinis, Grazis, Bonnis, Saarbrückenis, Versailles'is, Bayreuthi festivalil jm.

Kõrge tunnustuse on pälvinud CD Dallapiccola ooperiga „Il Prigioniero“ (Oehms Classics), kus Aile Asszonyi kehastab Ema rolli (Grazi Ooper, Grazi Filharmooniaorkester, dirigent Dirk Kaftan). Ta on osaline ka 2022. aastal Naxose väljaandel ilmunud Berliini Saksa Ooperi DVD-kogumikul Wagneri „Nibelungide sõrmus“ (dirigent Donald Runnicles, lavastaja Stefan Herheim).

Lauljannal seisavad ees esinemised Vanemuise, Frankfurdi, Bonni, Grazi ja Versailles' ooperiteatrites ning Tōkyō Rahvusteatris.

Aile Asszonyi elab koos abikaasa ja pojaga Hollandis.

Toomas Kaldaru on rahvusvahelise kogemusega pianist ja ooperilauljate juhendaja, kes on lõpetanud *cum laude* Rooma Santa Cecilia konservatooriumi magistrantuuri ooperi korrepetsiooni erialal ning õppinud ka itaalia keelt ja kirjandust Perugia ja Roma Tre ülikoolides. Lisaks on ta lõpetanud Eesti Muusikaakadeemia ooperilaulu erialal ning täiendanud ennast sopran Adriana Giunta juhendamisel Roomas.

Foto: Simone Scatarzi Alberti

Toomas Kaldaru on teinud koostööd Itaalia teatritega, nagu Rooma Teatro dell'Opera, Firenze Teatro Maggio Musicale Fiorentino, Rooma Accademia di Santa Cecilia ja Napoli Teatro San Carlo. Ta on olnud pianist-repetiitor erinevate ooperiproduksioonide juures ning juhendanud meistrklasse nii lauljatele kui pianistidele mitmel pool maailmas (Saksamaal, Itaalias, Jaapanis jm). Ta on töötanud pianistina Latina Ottorino Respighi nim konservatooriumis, Rooma Santa Cecilia konservatooriumi ja Rooma Tor Vergata ülikooli ooperistuudiotest jm.

Viimastel aastatel on tal tihe koostöö ka Eesti teatritega – ta on olnud muusika- ja keelekonsultant Rahvusooperis Estonia ning teinud lauljate juhendajana regulaarselt koostööd Tartu Vanemuise teatriga. Alates 2024. aastast töötab ta Vanemuise teatris vastutava kontsertmeistrina. Oma erastuudios Roomas valmistab Toomas Kaldaru ette lauljaid erinevate Euroopa ooperimajade ja festivalide produktioonideks.

Aastast 2019 on ta Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia külalisõppejõud saateklassi erialal.

Eesti Kontsert: produtsent Tuuli Metsoja,
assistent Gerde Kadi Kuusk

≡ Eesti
≡ Kontsert

Händeli gala

Maria Listra sopran • **Ray Chenez** kontratenor, Prantsusmaa
Floridante • Kontsertmeister **Anthony Marini**

N 11. DETSEMBER 19.00 Estonia kontserdisaal

R 12. DETSEMBER 19.00 Vanemuise kontserdimaja

eestikontsert.ee

≡ Eesti
≡ Kontsert

The Choir of King's College

Cambridge

Dirigent **Daniel Hyde**

Inglise jõululaulud ja maailma kooriklassika

P 14. DETSEMBER 18.00 Tallinna Metodisti kirik

E 15. DETSEMBER 19.00 Tartu Pauluse kirik

T 16. DETSEMBER 19.00 Pärnu kontserdimaja

eestikontsert.ee

HOOAJA
PEATOETAJA

admirals

LIVIKO

OLEREX

VEHO

SORAINEN

SELVER
Hea mõte

eestikonsert.ee